

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS VORMSI VALLA TERRITOOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Vormsi vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

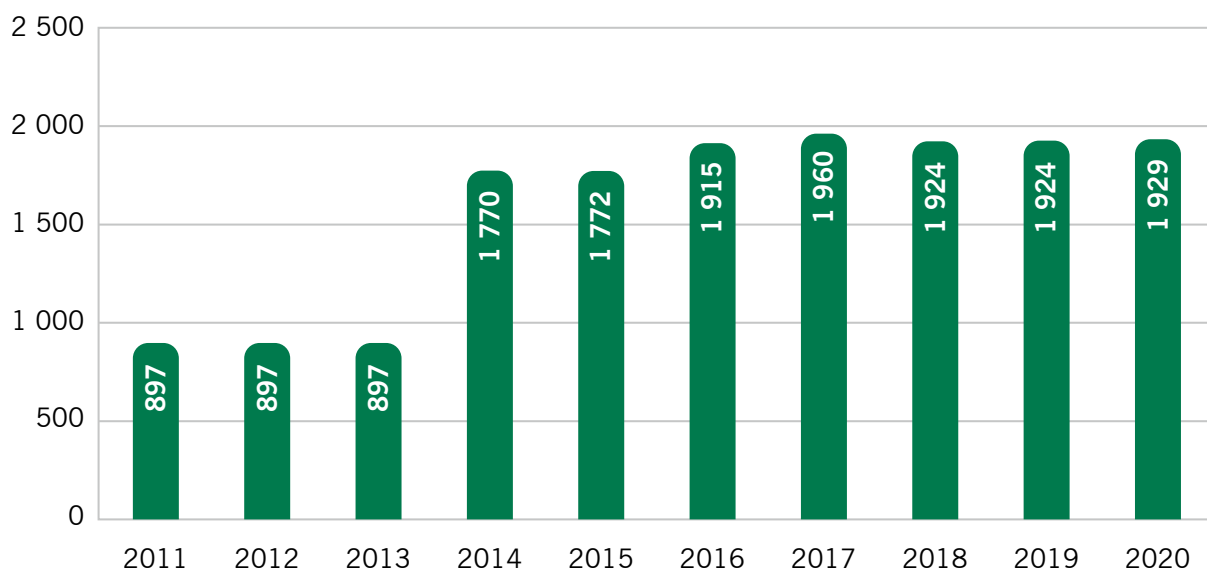
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

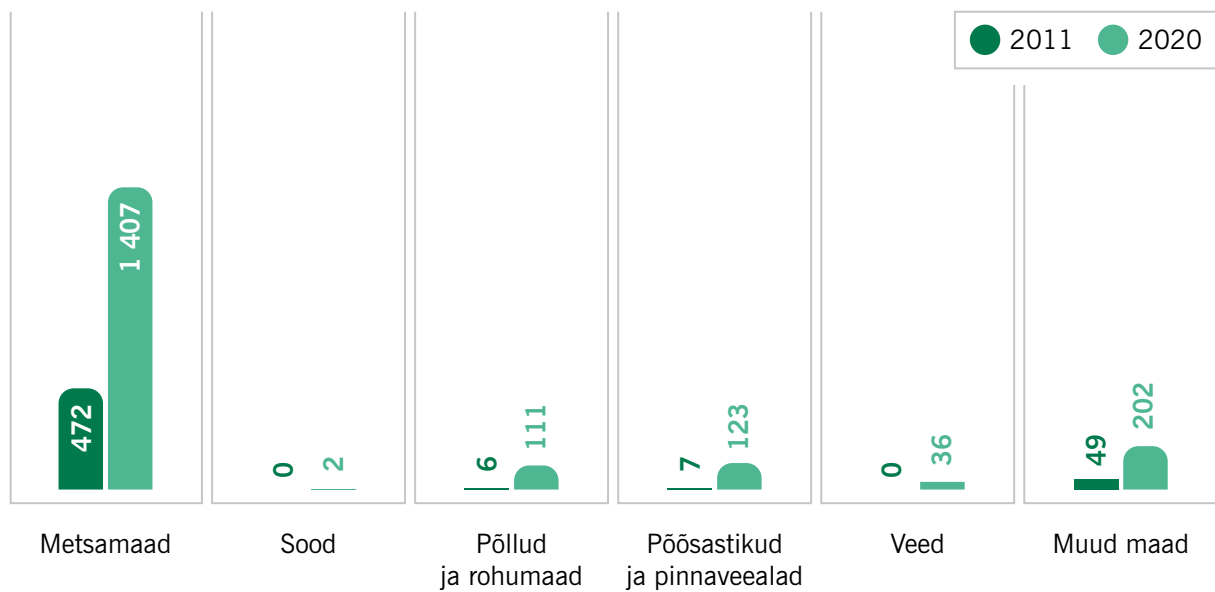
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Vormsi valla** territooriumil on **1929 ha**, mis moodustab **20%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus perioodil 2011–2020 on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

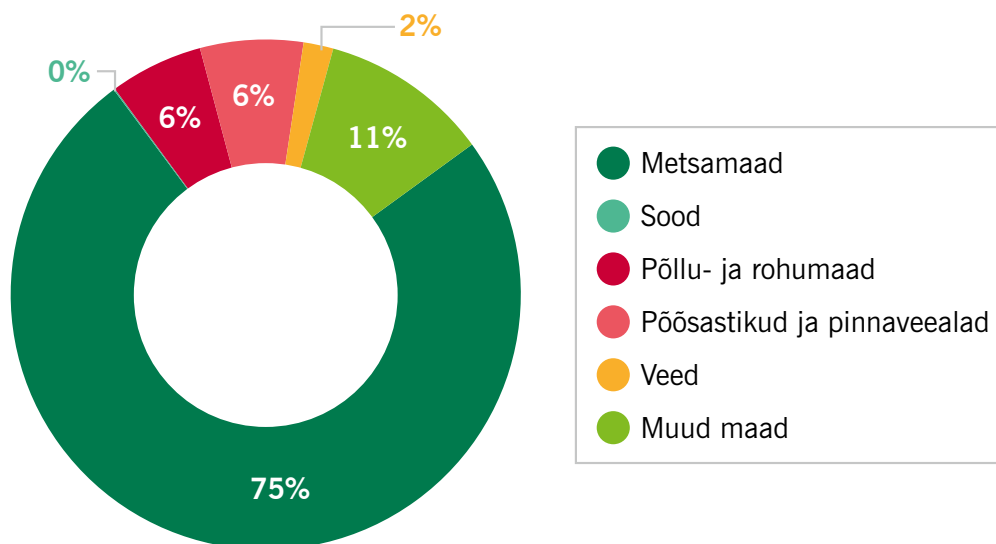

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

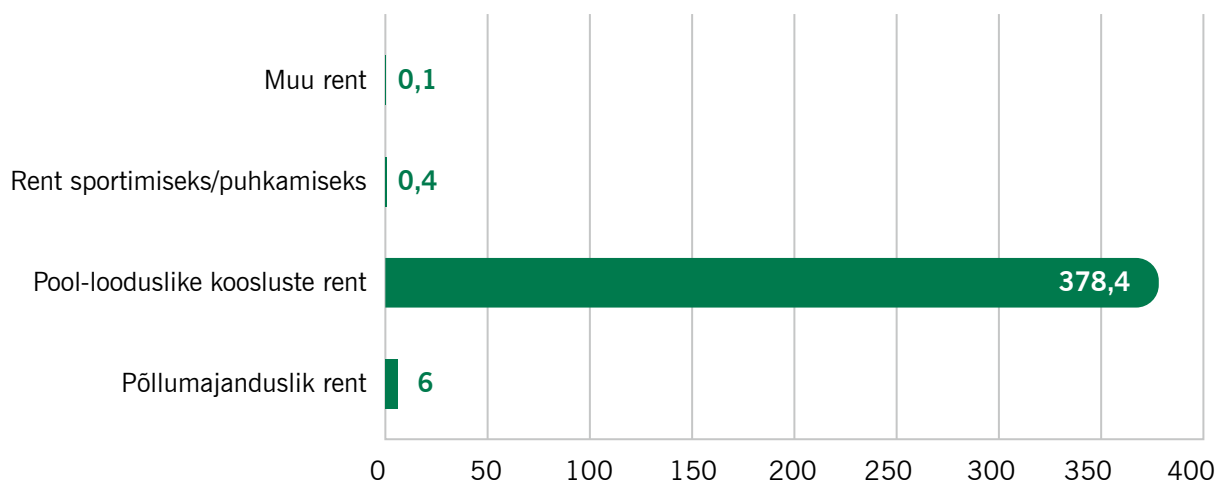
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 75%, mis on 1407 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla veerandi, millest suurima pindalaga on muud maad – 202 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Vormsi vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad poollooduslike koosluste hooldamiseks sõlmitud lepingud – ligi 378 ha (joonis 4). Muu rendi alla kuulub mesilastarude paigaldamise maakasutusleping; puhkamisega seotud rendileping on sõlmitud Suurallika matkaraja tarvis.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

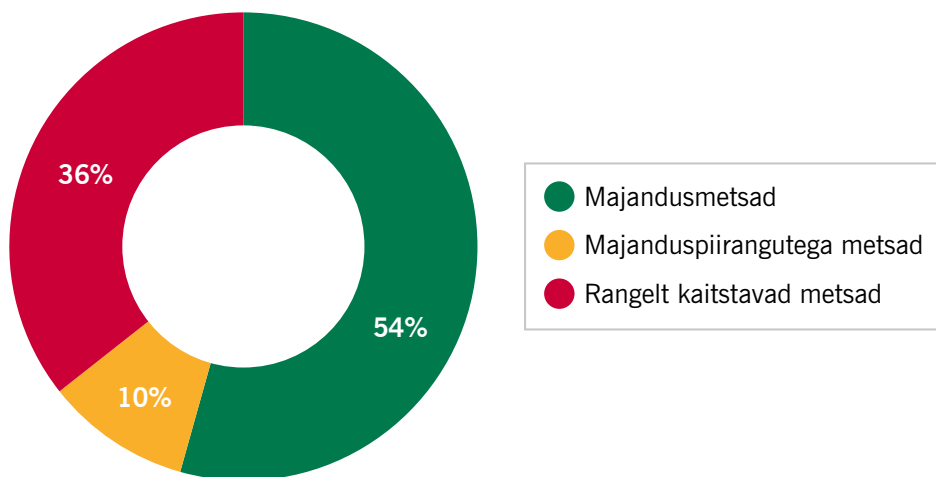
2. METSAVARUD

Vormsi valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 1407 ha, millest majandusmetsa on 765 ha, majanduspiirangutega metsa 141 ha ja rangelt kaitstavat metsa 501 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

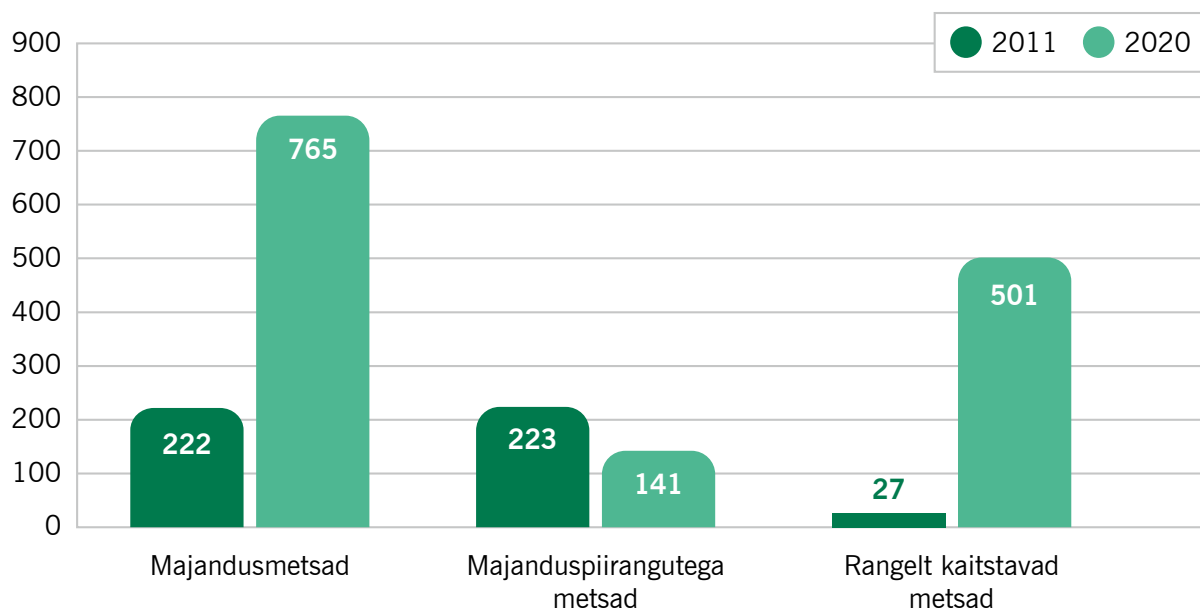
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

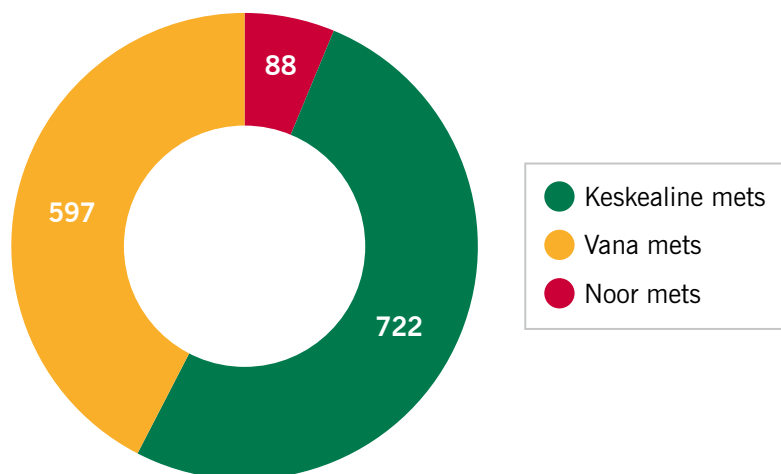

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsüklit iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

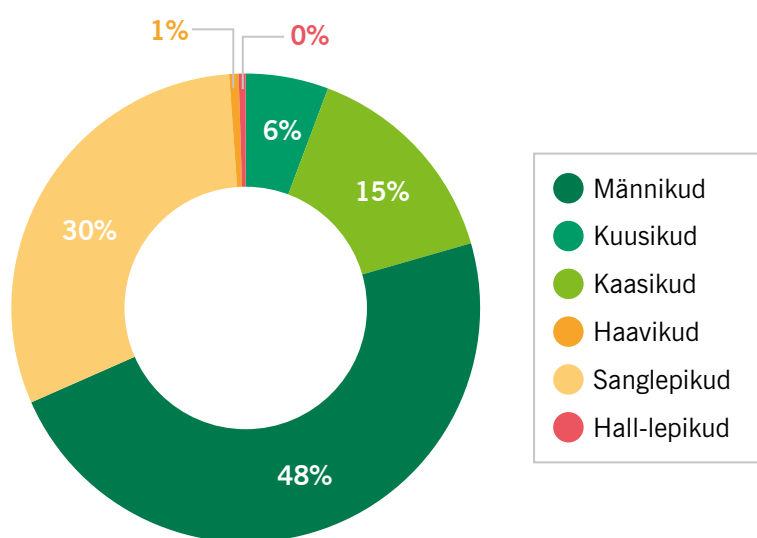
Vanuseklasside järgi riigimetsade jagunemine 2020. aastal Vormsi vallas on toodud joonisel 7. Pikalt piiratud puidu äraveo võimalused on pärssinud ka riigimetsa raiemahtusid ja seetõttu on noore metsa osakaal kogu saare riigimetsast ebaoproportsionaalselt väike.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku Vormsi valla metsadest moodustavad männikud – 48%, ligi kolmandik metsadest on sanglepikud, teiste puuliikide osakaal on väiksem.

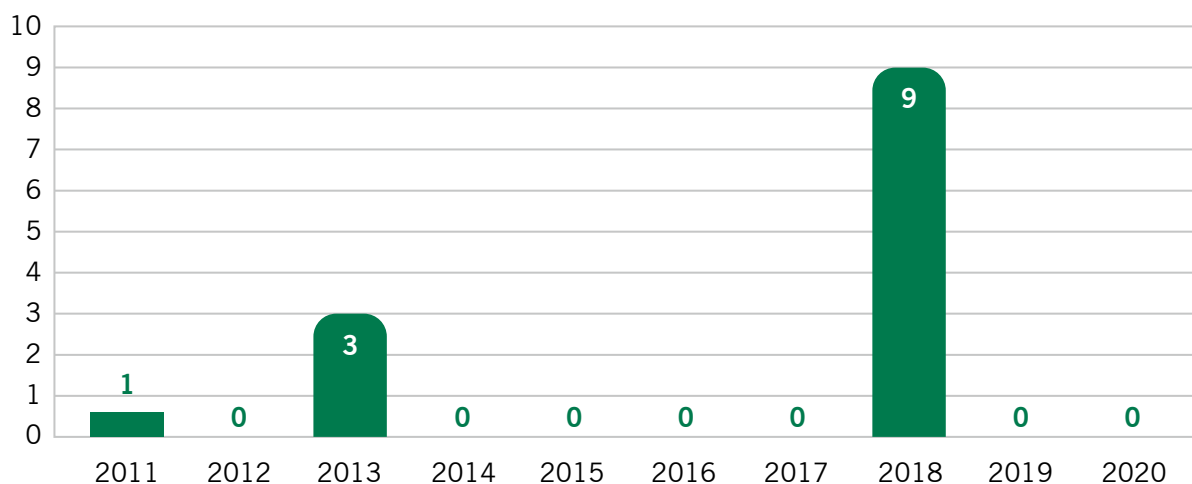

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

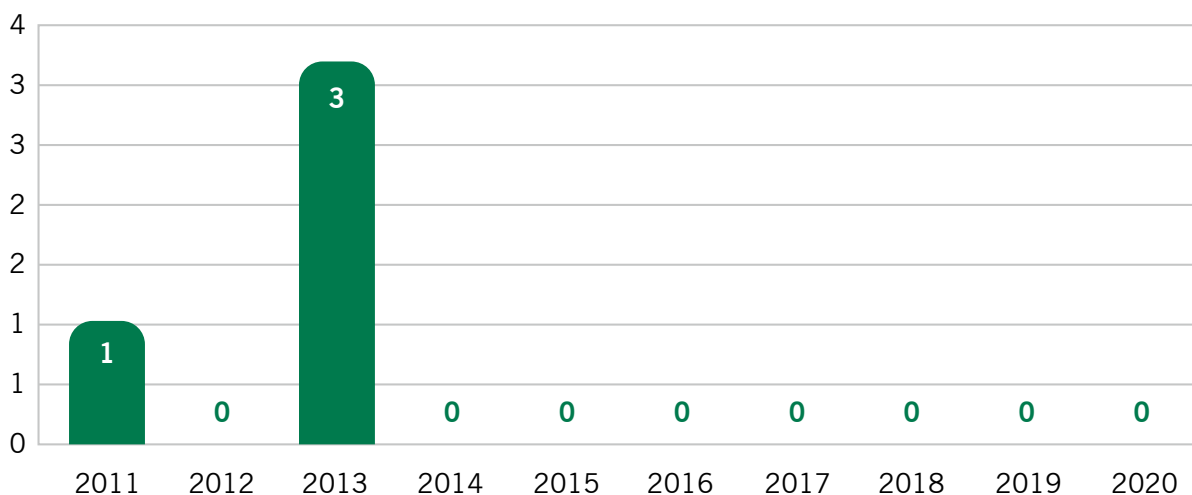
3. RAIED

Vormsi valla riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Möödunud kümnendil on uuendusraieid saarel tehtud kolmel korral vahemikus üks kuni üheksa hektarit aastas. Tegu on olnud raieõiguse müügiga, viimastel aastatel kavandatud raieõiguse enampakkumised on erinevatel põhjustel ebaõnnestunud.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. Neid on viimase kümnendi jooksul tehtud kahel korral koos uuendusraiate raieõiguse müügiga. Harvendusvajadusega puistute kogupind on hetkel ligi 75 ha.

Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

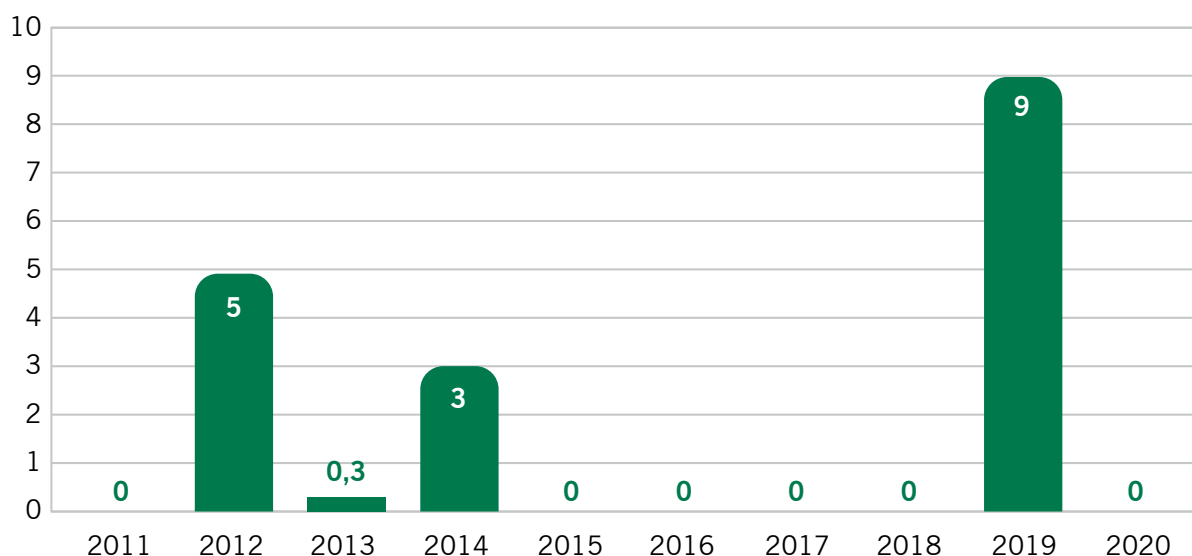

Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

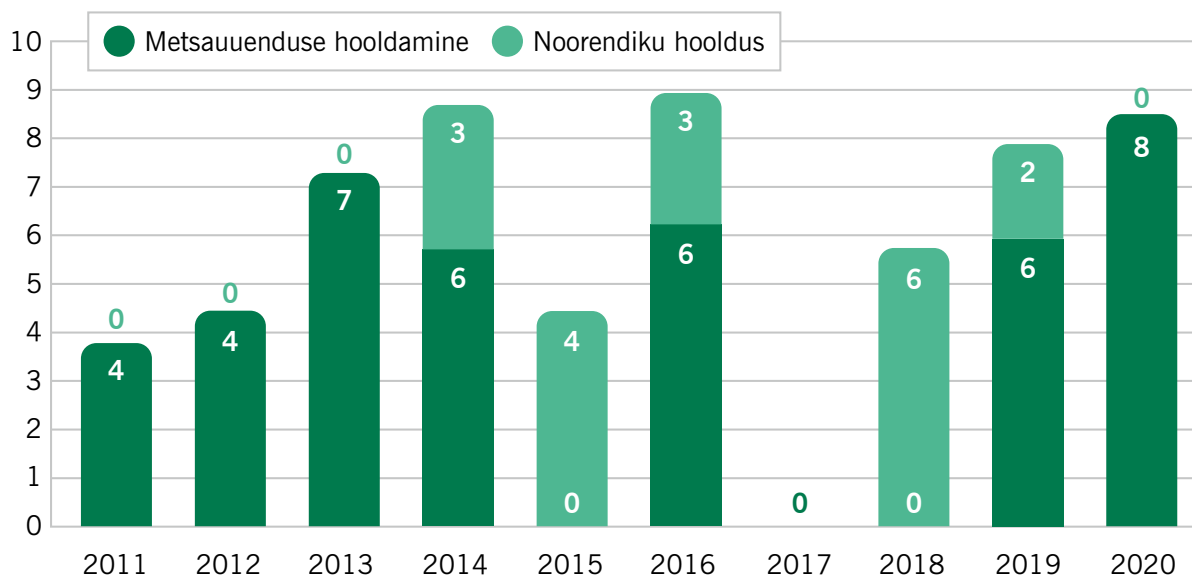
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 1,7 ha aastas.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas.

Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitsete väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvasti seisundis olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha)
Koosluste taastamine ja hooldus	24 ha
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	2,6 ha
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	123 ha

Poolloodusliku kooslust on taastatud ja hooldatud peamiselt Rumpo poolsaare niitudel ja koosluste taastamistööd on tehtud Prästvike järvel.

6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Metsakuivendussüsteemid riigimaal saarel puuduvad, metsateid on kokku 11,1 km. Metsateede uuendamist viimasel kümnendil tehtud ei ole ja ei ole seda kavandatud ka järgmiseks kümnendiks.

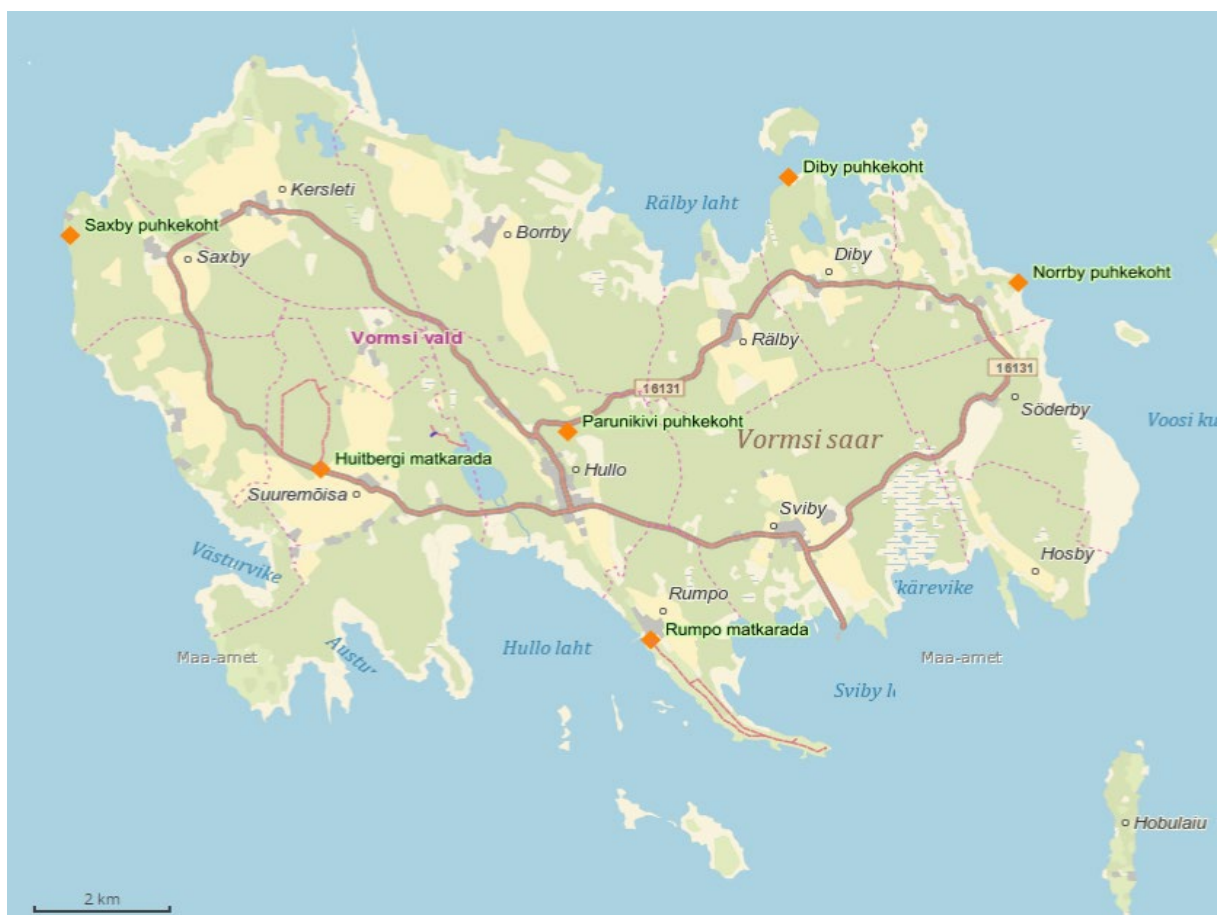
7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jääb Vormsi valla territooriumile kuus Vormsi maastikukaitseala külastusobjekti.

Külastusmahu seire ja külastajauuringu andmetele tuginedes on Vormsi maastikukaitseala 2020. a külastusmaht 20 000 külastuskorda aastas.

Vormsi külastusobjektid on jaotunud ühtlaselt üle saare, tutvustamaks saare loodusväärtusi. Enimkülastatav on Rumpo matkarada. Parandamaks saare loodusväärtuste tutvustamist tehti Norrby ja Dyby puhkekohtades asuvatele endistele sõjaväevaatluspunkti hoonetele ehituseksperitiis, mille tulemusena on kavas need ümber ehitada vaateplatvormideks.

Joonis 13. Vormsi valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid.

RMK ei plaani Vormsile rajada lõkkekohti ega telkimisalasid, selle teenuse pakkumisega tegelevad saareelanikud ja väikeettevõtjad. Põhirõhk on olemasoleva taristu pideval hooldusel ja vajadusel remonttöödel.

Külastusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://www.loodusegakoos.ee/kuhuminna/kaitsealad/vormsi-maastikukaitseala>

Täiendav info ja külastusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Nõva-Matsalu külastusala külastuskorralduskava materjalidest:

<https://www.rmke.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/nova-matsalu-kulastusala>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatuses või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

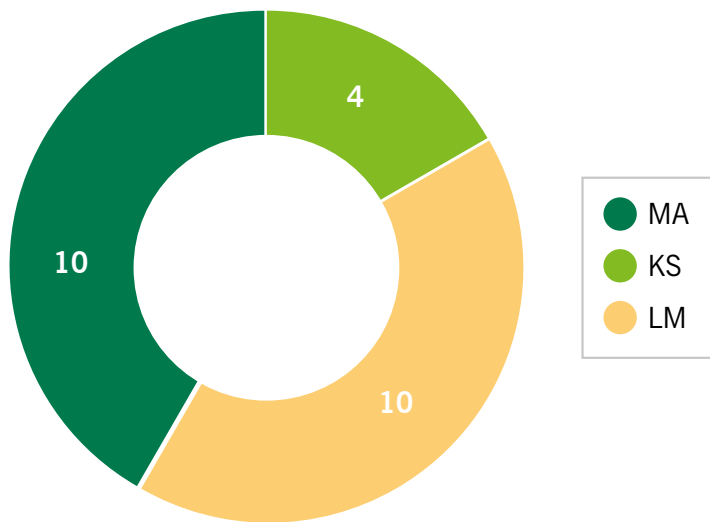
Tabel 2. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Põlised talukohad	5
Heinaküünid, kuhjalavad	2
Okupatsiooniaja objektid	1
Vanad geodeetilised märgid	1
Kaevud, karjamaakaevud, kivi-künad	1
Ajaloolised metsakuivenduskraavid	1
Metsaestakaadid ja saeveskid	1
Hiie- ja raviallikad	1
Kiviaiad, tarad	1
Lubjaahjud ja lubjapõletamiskohad	1
Kokku	15

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

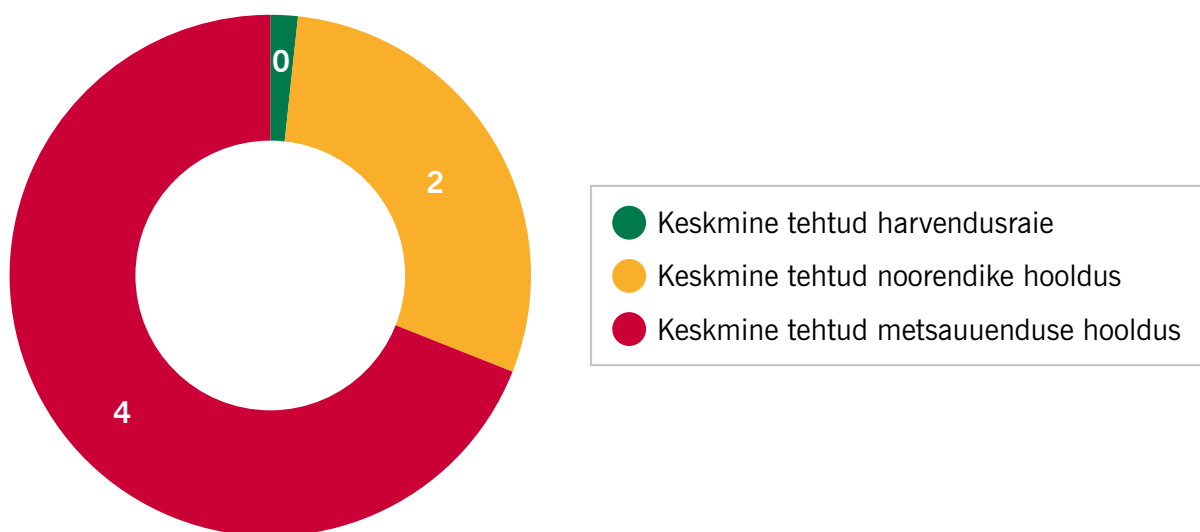
Arvestades Vormsi valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskel läbi 24 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 14. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

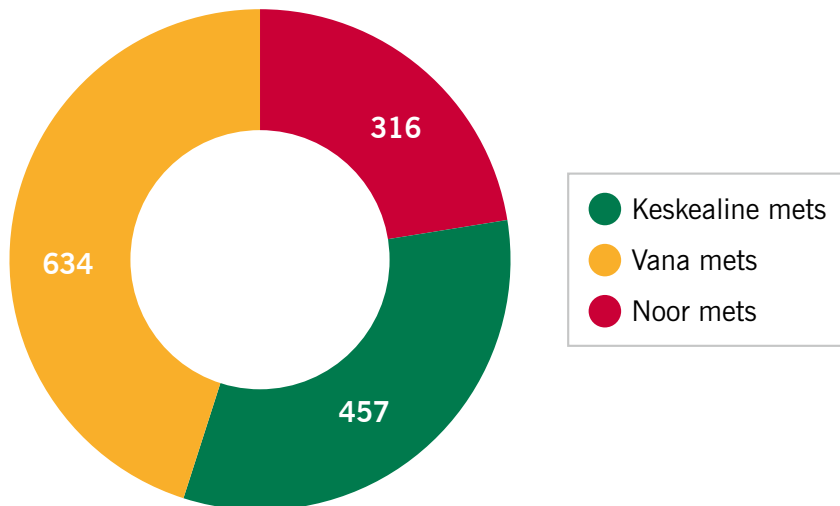
Metsa hoolduse prognoositav aastane maht tuginedes viimase kümnendi uuendusraie mahule on kuus hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 15. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

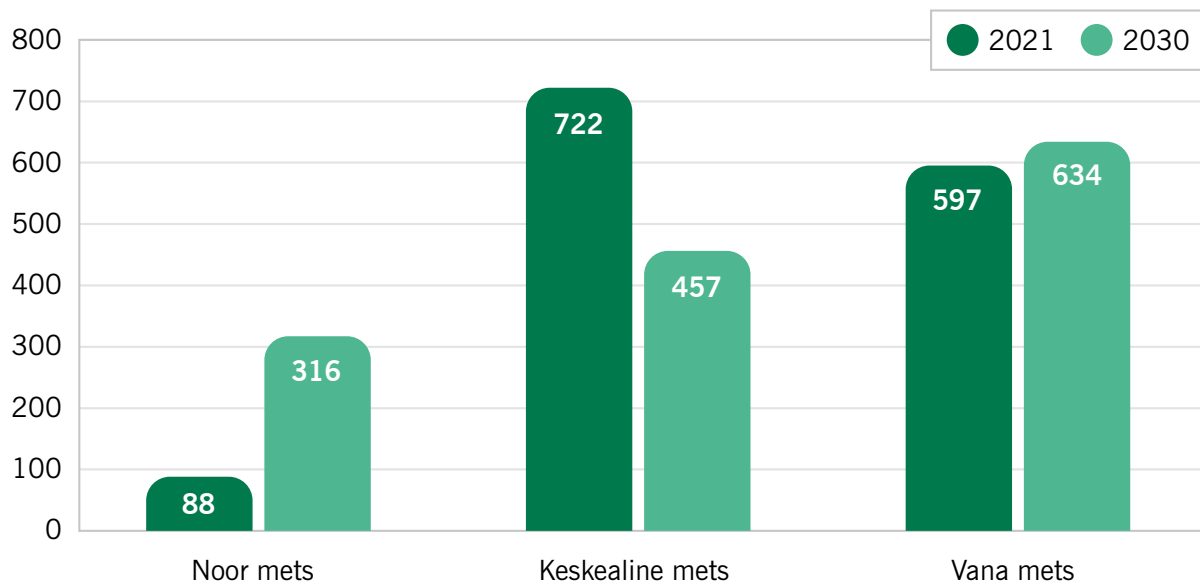
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 16. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 17. Noore ja mõnevõrra ka vana metsa osakaal kasvab.

Joonis 17. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos 2021.–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Kuna oleme täheldanud Vormsi kogukonna huvi kõigi saarel asuvate riigimetsade osas, siis on RMK jaoks kõrgendatud huviga aladena käsitletud kogu saare riigimets.

Riigimetsade kaart Vormsi territooriumi kohta Maa-ameti kaardil: <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Vormsi%20vald&adshow=1&adfit=1>